

REDAKTOR DZIAŁU
dr n. med.
Magdalena
Zagrodzka

Drogie Koleżanki i Koledzy,

Jakże budująca jest życzliwa i twórcza wzajemna pomoc kolegów z różnych ośrodków z całej Polski. Dziewięć miesięcy temu w dziale Diagnostyka obrazowa ukazał się opis przypadku autorstwa dr. Adama Zapaśnika i dr. Piotra Kurka z Gdyni (Zapaśnik A, Kurek P, Zagrodzka M. Diagnostyka przetok między lewą i prawą tętnicą wieńcową a pniem płucnym. *Kardiologia po Dyplomie* 2009; 8 (11): 95-97).

Niecały miesiąc później otrzymałam list od dr. Wojciecha Domaradzkiego z II Kliniki Kardiologii i Kardiochirurgii SUM w Katowicach-Ochojcu z propozycją pomocy.

Magdalena Zagrodzka

Kardiologia po Dyplomie
2010; 9 (9): 82

Szanowna Pani Doktor,

Właśnie skończyłem lekturę artykułu „Diagnostyka przetok między lewą i prawą tętnicą wieńcową a pniem płucnym”, zamieszczonego w numerze 11 *Kardiologii po Dyplomie*.

Nie mam w domu dostępu do bazy Kliniki, ale być może w naszym materiale znajduje się więcej takich przypadków. Osobiście pamiętam dwa podobne, które były leczone chirurgicznie z bardzo dobrym efektem. Domyślam się, że proces wydawniczy jest na tyle długi, iż pacjentka jest zapewne dawno po konsultacji kardiologicznej i być może po operacji. Opierając się na danych zawartych w artykule, według który objawy choroby wieńcowej odpowiadały klasie III wg CCS, a w badaniu echokardiograficznym stwierdzono powiększenie prawego serca, moim zdaniem pacjentkę należałoby zoperować, oczywiście jeśli nie ma przeciwwskazań do operacji (informacji tej zabrakło w artykule).

Wyrazy szacunku,

dr n. med. Wojciech Domaradzki

Przetoka wieńcowo-płucna opisana w *Kardiologii po Dyplomie* w 2009 roku – stan po zabiegu

Wojciech Domaradzki,¹ Radosław Gocoł,¹ Adam Zapaśnik,² Piotr Kurek,³
Magdalena Zagrodzka⁴

¹II Klinika Kardiologii SUM w Katowicach

²Pracownia Diagnostyki Obrazowej, Szpital Miejski w Gdyni

³Oddział Kardiologii, Szpital Specjalistyczny w Kościerzynie

⁴Euromedic Diagnostic Polska

Adres do korespondencji

m.zagrodzka@gmail.com

Kardiologia po Dyplomie 2010; 9 (9): 83-85

Nie pytaj, co daje Ci życie. Zapytaj, co Ty dajesz!
Alfred Adler (psychiatra, twórca psychologii indywidualnej)

Tak się szczęśliwie składa, że proces wydawniczy w wydawnictwie Medical Tribune trwa krótko. Po zawiadomieniu lekarza prowadzącego, doktora Piotra Kurka, okazało się, że nie podjęto jeszcze decyzji o dalszym postępowaniu z pacjentką. Pacjentce przekazano propozycję pomocy, którą zgłosił doktor Wojciech Domaradzki, i zaproponowano dalsze postępowanie kardiologiczne w II Klinice Kardiologii Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, na co pacjentka przystała.

Pobyt w II Klinice Kardiologii SUM w Katowicach

Pacjentka zastała przygotowana jak do standardowej operacji pomostowania aortalno-wieńcowego. Operowana była w znieczuleniu ogólnym dotchawiczym. Operację przeprowadzono na bijącym sercu bez użycia krążenia pozaustrojowego (ryc. 1). Wykonano sternotomię pośrodkową. Po otwarciu worka osierdziowego wypreparowano tętnicę płucną i znajdujące się na jej powierzchni naczynia łączące prawą i lewą tętnicę wieńcową z pniem tętnicy płucnej (ryc. 2, 3). Naczynia zaklipsowano, a następnie wycięto, natomiast ich ujścia do tętnicy płucnej podkłu- to. Wykonano drenaż i warstwowe zamknięcie klatki piersiowej. Okres pooperacyjny przebiegał prawidłowo, bez

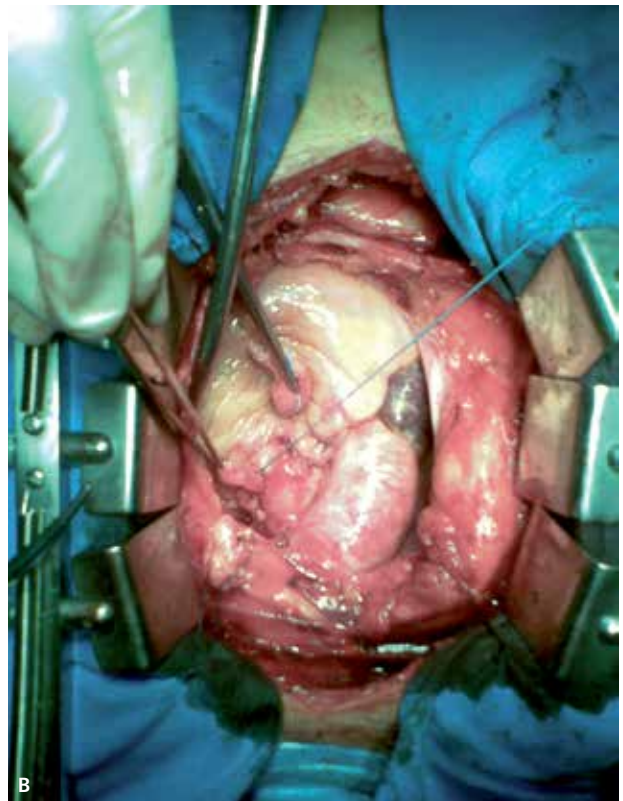
powikłań. Pacjentka w stanie ogólny dobrym została wypisana do domu.

W obserwacji pooperacyjnej nastąpiła istotna poprawa stanu ogólnego. Przede wszystkim ustąpiła uciążliwa duszność spoczynkowa. Ponadto można też było stwierdzić znaczną poprawę ogólnej sprawności fizycznej pacjentki.

W badaniu EKG metodą Holtera obserwowano sporadyczne przedwczesne pobudzenia przedsionkowe. Napady arytmii ustąpiły niemal całkowicie. Przed operacją przedwczesne pobudzenia przedsionkowe występowały znacznie częściej i znacznie częstsze były napady arytmii. Jedynymi dolegliwościami zgłaszanymi przez pacjentkę po zabiegu były niespecyficzne, nietypowe bóle klatki piersiowej. Z tego powodu wykonano badanie WTK klatki piersiowej i struktur układu krążenia, by wykluczyć patologię przede wszystkim naczyń wieńcowych.

Komentarz kardi chirurga

Przedstawiona na przykładzie omawianej pacjentki anomalia naczyniowa jest rzadka, a jeszcze rzadziej daje istotne dolegliwości kliniczne. Należy sądzić, że z rozwojem coraz lepszych metod obrazowania pewnie będziemy ją spotykać częściej. Przeprowadzona operacja nie jest obarczona ani dużym ryzykiem – porównywalnym z klasyczną operacją pomostowania aortalno-wieńcowego – ani nie jest dla doświadczonego operatora zadaniem trudnym technicznie. Ciężar oceny klinicznej spoczywa na dokładnej analizie obrazu diagnostycznego, w tym przypadku na 64-rzędowej TK (może to być koronarografia), aby uwidocznnić, a następnie w polu operacyjnym znaleźć wszystkie gałązki przetoki scho-

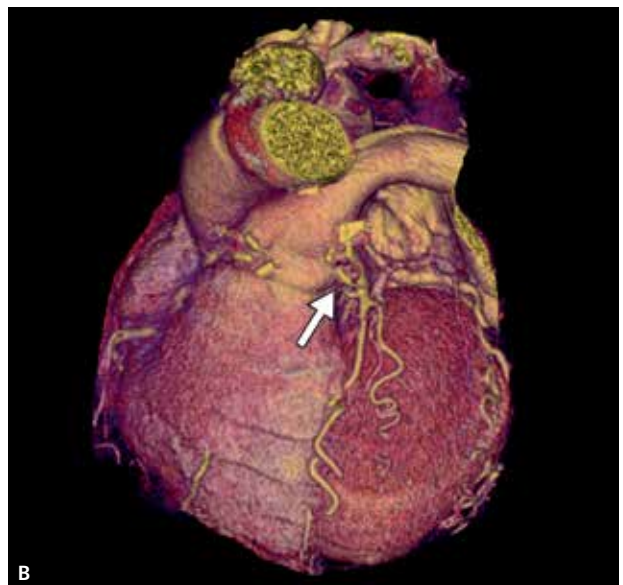
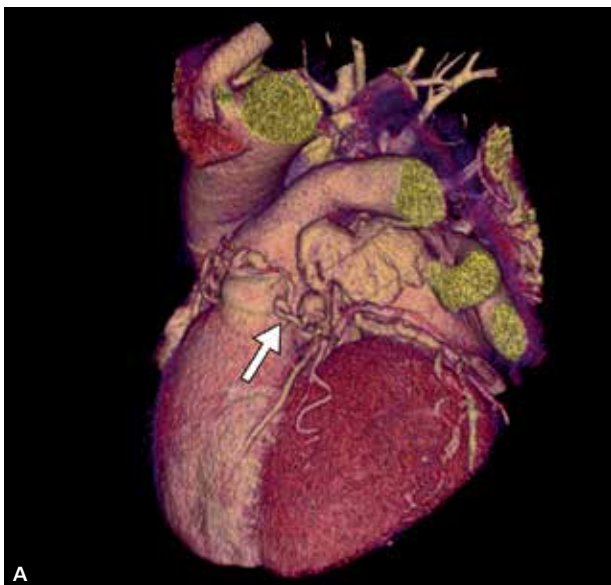
RYCINA 1

Zdjęcie śródoperacyjne. **A.** Widoczna założona podwiązka w ujściu przetoki do pnia tętnicy płucnej, odcięty od prawej tętnicy wieńcowej (RCA) koniec w pęsecie. Widoczne klipsy naczyniowe na pniu RCA. **B.** Powiększenie pola operacyjnego.

wane w przydatce tętnicy płucnej lub tłuszczu nasierdziowym, stanowiące zwykle drogi odpływu do prawej komory. Pozostawienie nawet niewielkiego naczynka po zamknięciu głównego pnia przetok może spowodować nawrót dolegliwości.

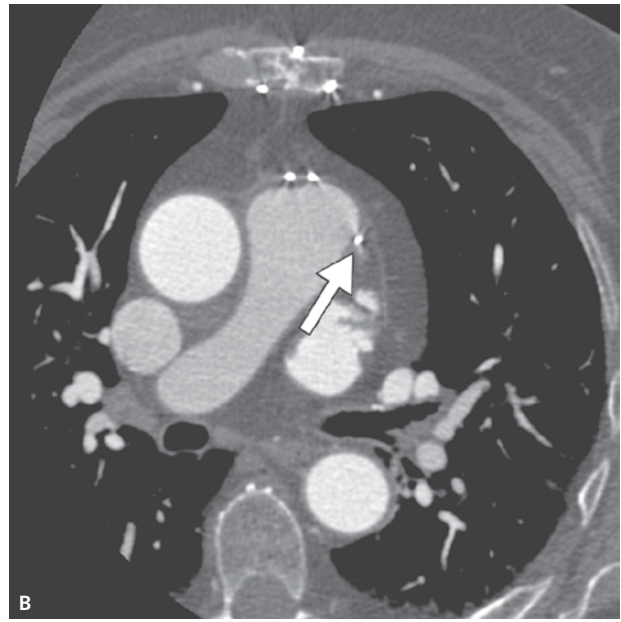
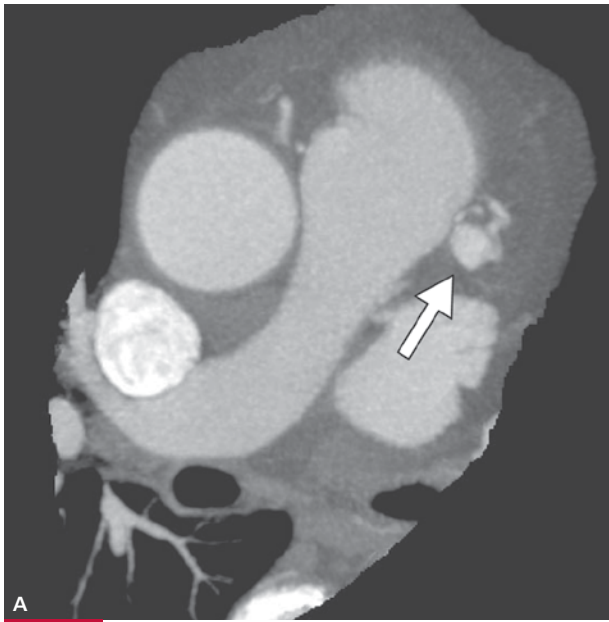
Komentarz radiologa

Diagnostyka serca metodą tomografii komputerowej jest obciążająca dla pacjenta z dwóch powodów: podanego środka cieniującego oraz promieniowania jonizującego

RYCINA 2

A. Badanie metodą tomografii komputerowej – rekonstrukcja volume rendering. Widoczna przetoka łącząca gałąź przednią zstępującą i pień płucny (strzałka). **B.** Badanie metodą tomografii komputerowej – rekonstrukcja volume rendering. Stan po zabiegu – w miejscu operowanym widoczne pojedyncze klipsy metalowe naczyniowe (strzałka).

RYCINA 3

A. Badanie metodą tomografii komputerowej – warstwa poprzeczna na poziomie zastawki pnia płucnego. Widoczne tętniakowate poszerzenie przetoki łączącej GPZ i pień płucny (strzałka). **B.** Badanie metodą tomografii komputerowej – warstwa poprzeczna na poziomie zastawki pnia płucnego. Stan po zabiegu. Klipsy naczyniowe (strzałka).

niezbędnego do uzyskania obrazów diagnostycznych. W przypadku pacjentów, którzy są pod stałą opieką kardiologiczną i są leczeni albo inwazyjnie, albo wyłącznie zachowawczo, farmakologicznie, niezbędne jest częste wykonanie kolejnych badań obrazowych monitorujących morfologię serca i naczyń. Klasyczne badanie TK serca aparatem 64-rzędowym z bramkowaniem retrospektywnym (jest to protokół stosowany w 99% pracowni na terenie naszego kraju) obciąża ciało pacjenta dawką pochłoniętą rzędu 5-25 mSv. Dawka zależy liniowo od masy ciała pacjenta oraz parametrów zastosowanego na lampie rentgenowskiej tomografu prądu. Już od 2007 roku dostępne są tomografy, w których dawka podczas badania serca wynosi 1,2-5 mSv. Jest to całkowicie nowa filozofia badania, w której ponownie wróciliśmy do badania sekwencyjnego (czyli nie jest to badanie spiralne), połączonego z prospektywnym bramkowaniem EKG. Korzyść jest oczywista – tak istotne obniżenie dawki pochłoniętej umożliwia nam wreszcie wykonywanie badań przesiewowych w kardiologii. Badanie protokołem se-

kwencyjnym u pacjentów po interwencjach kardiologicznych i naczyniowych stanie się już niedługo idealną formą monitorowania zmian morfologicznych bez obaw o narażanie pacjentów na nadmierne promieniowanie. Należy jednak pamiętać, że tryb ten uniemożliwia ocenę pełnego cyklu serca, a więc jego motoryki i czynności.

Nasza pacjentka otrzymała w tym badaniu niewielką jak na protokół spiralny dawkę promieniowania – ok. 5 mSv. Należy pamiętać, że jeśli radiolog wykonujący badanie nie ma wiedzy dotyczącej wykonanego zabiegu, zakres badania TK obejmuje zawsze całą klatkę piersiową pacjenta kardiologicznego. Promieniowanie przyjęte przez ciało pacjenta rośnie zatem 2-3-krotnie. Informacją zawartą w skierowaniu lekarz kierujący może ograniczyć znacznie dawkę promieniowania.

Chciałabym opisem naszego przypadku zachęcić Państwa do współpracy z naszym działem i redakcją *Kardiologii po Dyplomie*, której cykl wydawniczy jest na tyle krótki, że ułatwia, jak widać, dalsze ewentualne postępowanie terapeutyczne.